

Oslo

Byrådsavdeling for arbeid, integrering og sosiale tjenester

Oslostandard for booppfølging

Byrådets sak 57/2023

Trykk:

Foto: Ine Harang Zickfeldt

Design/layout: Eldbjørg B. Solvoll

Etterarbeid tekst: Velferdsetaten

Ansvarlige: Byrådsavdeling for arbeid,
integrering og sosiale tjenester

Innhold

Forord	4
1 Innledning.....	5
2 Målsettinger	7
3 Kvalitetskriterier og tiltak	8
3.1 Innhold i tjenestene	9
Tiltak 1: Målgruppe	9
Tiltak 2: Relasjonsbygging	9
Tiltak 3: Brukermedvirkning.....	10
Tiltak 4: Forhindre utkastelse og tap av bolig	11
Tiltak 5: Brannvern.....	12
Tiltak 6: Vedlikeholde kontakt under institusjonsopphold	13
Tiltak 7: Overgang fra institusjon til bolig	13
Tiltak 8: Ernæring.....	14
Tiltak 9: Meningsfull hverdag – arbeid/aktivitet/nettverk	14
3.2 Rammer for tjenestene	15
Tiltak 10: Organisering av booppfølgingstjenesten.....	15
Tiltak 11: Ansattes kompetanse	15
Tiltak 12: Ambulant, fleksibel og tilgjengelig tjeneste	16
Tiltak 13: Koordinering og samarbeid med andre tjenester.....	17
3.3 Kartlegging og rutiner for tjenestene.....	19
Tiltak 14: Vedtak.....	19
Tiltak 15: Kartlegging	20
Tiltak 16: Planer og avtaler.....	21
Tiltak 17: Sikkerhetsrutiner ved hjemmebesøk	21
4 Kunnskapsgrunnlag.....	23
Begrepet booppfølging	23
Behovet for booppfølging.....	24
Viktigheten av formalkompetanse og metode	25
Hvor er booppfølging hjemlet og hva innebærer det?	27
Ulikheter i bydelene og betydningen av dette	27
Booppfølging og bomiljøarbeid	28
5 Litteraturhenvisning og vedlegg	30

Forord

Oslo kommune har ansvar for å bedre levekårene for vanskeligstilte og bidra til sosial og økonomisk trygghet. I Oslo skal folk ha mulighet til å bo og leve gode, trygge, og selvstendige liv. Kommunen har også ansvar for å følge opp dem som har behov for hjelp til å beholde boligen sin.

Oslo har en sammensatt befolkning og folk med ulike utfordringer bor tett i byen vår. Med tilpasset oppfølging kan de aller fleste bo i ordinære bomiljøer. For noen er oppfølging helt essensielt for å kunne beholde egen bolig. Det gjør booppfølging til et av de viktigste boligsosiale virkemidlene vi har. Booppfølging bidrar til at flere kan leve selvstendige liv i egen bolig og til at færre vanskeligstilte blir kastet ut.

Sammen med *Oslostandard for bomiljøarbeid i kommunale boliger* skal denne Oslostandarden bidra til at innbyggerne fungerer bedre i sine nabolag.

Arbeidet med booppfølging i Oslo skal være forankret i faglige begrunnede metoder og det skal legges vekt på brukermedvirkning. De som jobber med booppfølging skal ha relevant kompetanse og bred kunnskap om ulike utfordringer innbyggerne kan ha.

Oslostandarden inngår i byrådets boligsosiale arbeid. Den skal være et felles faglig utgangspunkt og sikre god kvalitet og likeverdige tjenester.

Takk til Bydel Gamle Oslo som har ledet arbeidet med denne Oslostandarden og til Velferdsetaten som har slutført arbeidet og utarbeidet endelig versjon. Takk til bydeler og etater som har deltatt i arbeidsgruppa, og takk til brukere som har bidratt med verdifulle innspill.

Oslo, 06. september 2023

Usman Mushtaq
byråd for arbeid, integrering og sosiale tjenester

1 Innledning

Booppfølging kjennetegnes av å være en lite regulert tjeneste. Selv om selve booppfølgingen virker under helse- og omsorgstjenesteloven, er omfanget av tjenestene omfattende, og deler av tjenestene er også hjemlet i sosialtjenesteloven, i tillegg til den nye boligsosiale loven.¹ Lovreglene beskriver i hovedsak tjenestene som booppfølgere gir og i liten grad selve begrepet booppfølging.

Oslostandard for booppfølging inneholder definisjon av booppfølging, målsettinger, tiltak og et kortfattet kunnskapsgrunnlag. Tiltakene berører de viktigste overordnede forhold rundt booppfølging for å kunne gi en helhetlig og kunnskapsbasert oppfølging til den enkelte. Bydelenes autonomi, sammen med personers behov for individuelt tilpassede tjenester, sikres ved at tiltakene ikke går altfor detaljert. Det gis føringer, ikke krav, så sant feltet ikke er lovregulert.

Booppfølging i denne standarden defineres som følgende:²

«Booppfølging er en lovpålagt tjeneste, som skal gi individuelt tilpassede tjenester.³ Helhetlig og fleksibel tilnærming skal hindre tap av bolig og sikre stabilt og trygt boforhold. Mottaker av tjenesten står i sentrum og skal, så langt som mulig, innvirke på eget tjenestetilbud. Booppfølger koordinerer bredt ut mot andre sosialfaglige-, helsefaglige-, frivillige- eller ideelle tjenester når det er hensiktsmessig. Målet med booppfølging er å fremme mestring i eget liv, knyttet til forhold rundt det å bo for seg selv.»

Strategisk plan for rusfeltet viser byrådet i Oslo sin innsats om å gå fra et institusjonsbasert tilbud til boligtilbud i egen bydel med desentraliserte tjenester der folk bor.⁴ Oppfølging i denne prosessen er vesentlig og booppfølging er en viktig tjeneste for de som har behov for dette.⁵ I den nasjonale strategien Bolig for velferd het det at «Alle som har behov for tjenester skal få hjelp til å mestre boforholdet», og videre at «med riktig hjelp kan alle bo.»⁶ Booppfølging som tjeneste presiseres ikke, men er et av virkemidlene som kan bidra til at personer kan bo i egen bolig.

Med *institusjon* menes i denne Oslostandarden både institusjoner med og uten behandling og fengsel.

¹ Se blant annet sosialtjenesteloven § 17 om opplysning, råd og veiledning, og § 28 om rett til individuell plan

² Se kapittel 4 Kunnskapsgrunnlag for nærmere drøfting og vurdering rundt definisjonen

³ Helse- og omsorgstjenesteloven

⁴ Oslo kommune 2018, Strategisk plan for rusfeltet 2018, Oslos byrådserklæring 2019-2023

⁵ Byrådet i Oslo 2021

⁶ Bolig for velferd 2016-2020, s. 16 og 22. Den nyeste strategien Alle trenger et trygt hjem 2021-2024, bygger på erfaringer, strukturer og kunnskap fra Bolig for velferd og skal forsterke og videreutvikle de tiltakene som fungerer. Dette gjelder blant annet samordning av tjenester for å gi mer individrettede tjenester heller enn helhetlige. Områder i strategien som omhandler tjenester innen booppfølging, anses derfor som fortsatt gjeldende.

Oslostandard for booppfølging bygger på:⁷

Lover, forskrifter, veiledere og andre sentrale dokumenter:

- Lov om helsepersonell m.v. (helsepersonelloven) av 1999
- Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen (sosialtjenesteloven) av 2009
- Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. (helse- og omsorgstjenesteloven) av 2011
- Lov om kommunenes ansvar på det boligsosiale feltet av 2022,
- Forskrift om tildeling av kommunal bolig i Oslo kommune, Oslo, av 2003
- Strategisk plan for rusfeltet i Oslo kommune, bystyrevedtak 305/18, 2018
- Opptrappingsplanen for rusfeltet 2016-2020
- En psykt bra by – Strategi for psykisk helse i Oslo, 2019
- Om oppfølging av personer fra rusinstitusjon til bolig, Byrådsavdeling for arbeid, integrering og sosiale tjenester, 2021
- Strategi for utvikling av Oslo som en traumeinformert by 2022-2030

Andre relevante Oslostandarder:

- Overordnet standard for tjenester i hjemmet, 2019
- Oslostandard for overdoseforebyggende arbeid i bydelene, 2019
- Oslostandard for oppsøkende arbeid med utsatt ungdom, 2020
- Oslostandard for pårørendesamarbeid, 2020
- Oslostandard for rusfaglig arbeid, 2021
- Oslostandard for bomiljøarbeid, 2022

Nasjonale føringer og strategier:

- Alle trenger et trygt hjem – Nasjonal strategi for den sosiale boligpolitikken (2021-2024)
- Bolig for velferd – Nasjonal strategi for boligsosialt arbeid (2014-2020)
- Rom for Alle – En sosial boligpolitikk for framtiden, NOU 2011:15
- Boligsosialt arbeid – bistand til å mestre et boforhold, Rundskriv U-10/2002

⁷ Fullstendig oversikt over relevante lovregler og forskrifter ligger under kapittel 5 Litteraturliste

2 Målsettinger

Oslostandard for booppfølging gjelder for medarbeidere i relevante tjenester som er ansvarlig for booppfølgingstjenester eller utøver booppfølging. Standarden er utarbeidet for å sikre at personer som har behov for bistand til å bo trygt og godt i egen bolig, skal oppleve at det er likeverdige tjenester i Oslo uavhengig av bydelstilørighet eller hva som er årsaken for tjenestene.

Målsetningen med Oslostandard for booppfølging er å:

- sikre likeverdige, helhetlige tjenester
- angi en kvalitetsnorm for tjenestene som tilbys i Oslo kommune
- være et felles faglig utgangspunkt for bydeler og virksomheter som tilbyr booppfølgingstjenester
- tydeliggjøre ansvar og oppgaver for booppfølgere i kommunen

Hovedmålgruppen til å motta booppfølging er voksne personer med utfordringer knyttet til det å bo, eller som står i fare for å miste boligen grunnet økonomi, atferd eller problemer med å følge husordensregler.⁸ Tjenestene er ikke begrenset til type utfordring eller hvorvidt man mangler bolig, bor i egen eid eller privat eller kommunalt leid bolig.⁹

Hovedmål for booppfølging:

- Personer skal kunne bo trygt og godt i egne hjem.
- Alle med behov for tjenester skal få hjelp til å mestre boforholdet.
- Det skal være en helhetlig og effektiv innsats fra det offentlige.
- Personer skal unngå utkastelse eller tap av bolig.
- Det skal legges til rette for brukarmedvirkning.
- Personer skal selvstendigjøres i egen bolig.
- Personer skal få økt livskvalitet.
- Personer skal oppleve fungering i et naboskap.

⁸ Lov om kommunenes ansvar på det boligsosiale feltet § 6 sier i første ledd: «Kommunen skal gi individuelt tilpasset bistand til vanskeligstilte på boligmarkedet.» I tredje ledd nevnes det at bistanden også kan gis «til å forebygge utkastelse.»

⁹ Barn under 18 år er i utgangspunktet ikke i målgruppen, men eksempelvis vil en 17-åring i egen bolig i regi av barnevernet eller Ungbo kunne ha vedtak på booppfølging

3 Kvalitetskriterier og tiltak

Booppfølgere kan bistå personer innen en rekke områder som har med bolig og det å bo å gjøre. **I utgangspunktet gjøres oppgaver sammen med personen, ikke for.** Utfra individuelle behov til enhver tid, **kan** områdene gjelde:

- Råd og veiledning om boforhold:
 - husordensregler
 - plikter og rettigheter i eid eller leid bolig
 - økonomi: planlegging, betalinger, forvaltning, søknad om stønad, m.m.
 - renhold i boligen
 - grensesetting for besøk i egen bolig
 - brannvern
 - skadedyr
- Råd og veiledning om personlige forhold:
 - ernæring
 - personlig hygiene
 - nettverksbygging
 - aktivitet/ arbeid/ utdanning
- Koordinere mot andre tjenester. Bistå med:
 - rolleavklaring og ansvarsfordeling når det er behov for flere tjenester
 - opprettelse av ansvarsgruppe om det er behov
 - henvisning for avklaring/diagnostisering ved antakelse om psykisk eller somatisk helseplage, herunder også tannhelse
 - å følge til avtaler
 - samarbeid med andre tjenester: internt i virksomhet, boligeier, borettslag, spesialisthelsetjeneste, politi, kriminalomsorgen, m.m.
 - deltakelse på boligtildelingsmøter, visning og kontraktsskriving
- Kartlegging og planer. Bidra til at:
 - nødvendige kartlegginger tilknyttet boforholdet utføres
 - det utarbeides nødvendige planer, eksempelvis samarbeidsavtale, individuell plan (IP), innlåsningsavtale, boplan, m.m.
- Praktisk i og rundt boligen man gjør sammen med beboer:
 - skaffe og eventuelt sette sammen møbler
 - fremskaffelse av BankID, viktige abonnementer, m.m.
 - åpne post
 - handle mat, klær, utstyr, møbler, m.m.
 - lage mat
 - rydde

(oversikten er ikke uttømmende)

3.1 Innhold i tjenestene

Booppfølgere skal bidra til at personer i målgruppen for booppfølging beholder (den egnede) boligen sin og at den enkelte person får et helhetlig og koordinert helse- og omsorgstjenestetilbud.¹⁰ I dette kapittelet beskrives tiltak som har med innhold i tjenestene å gjøre.

Tiltak 1: Målgruppe

Målgruppen til å motta booppfølging er beskrevet under kapittel 2. I dette tiltaket presiseres inkludering og avgrensning til målgruppen. Per 2023 praktiseres avgrensning noe ulikt i kommunen. Noen bydeler avgrenser eksempelvis booppfølgingstjenester mot personer som bor i privateide eller -leide boliger, mens andre avgrenser mot personer som ikke har rusproblemer eller psykiske helseplager. Oslostandard for booppfølging gir en felles definisjon av målgruppen for å sikre at personer får likelydende tjenester uavhengig av bostedsadresse.¹¹

Booppfølging skal gis til personer uavhengig av:¹²

- om de bor i egen eid eller privat- eller kommunalt leid bolig, eller er uten fast bolig
- om de bor midlertidig på institusjon eller er i behandling
- om de har kontakt med kommunen/bydelen
- utfordring, det være seg rusproblemer, somatiske eller psykiske helseplager, skader, lidelser, sosiale problemer eller nedsatt funksjonsevne¹³
- om de har behov for tverrfaglige tjenester¹⁴

Tiltak 2: Relasjonsbygging

God relasjon mellom booppfølger og person er avgjørende for godt samarbeid og en felles forståelse av hva det skal arbeides med. Relasjonsbygging står sentralt som metode for booppfølging, der det å bli sett og anerkjent som medmenneske er vesentlig.¹⁵ Dersom en relasjon ikke fungerer, kan det gå utover den individuelle måloppnåelsen. En god relasjon hviler på tillit, samhandling, trygghet, troverdighet og likeverd.¹⁶ Det er viktig å være bevisst på at forholdet mellom person og booppfølger i seg selv er ubalansert i det den ene yter en tjeneste den andre mottar.¹⁷

«Ikke sjelden er en god relasjon langt viktigere enn hvilken metode eller tilnærming som anvendes.»¹⁸

¹⁰ Lov om kommunenes ansvar på det boligsosiale feltet § 1, Helse- og omsorgstjenesteloven § 4-1

¹¹ Byrådslederens kontor 2021

¹² Lov om kommunenes ansvar på det boligsosiale feltet §§ 2 og 3

¹³ Helse- og omsorgstjenesteloven § 3-1 andre ledd

¹⁴ Helse- og omsorgstjenesteloven § 4-1. Se også Oslo kommune, Byrådets strategiske plan for rusfeltet i Oslo 2018b, om begrepet *En lang benk*, som skal sikre at personer med sammensatte utfordringer ikke faller mellom to stoler.

¹⁵ Karlsson og Borg 2013

¹⁶ Helsedirektoratet 2014

¹⁷ Aakerholt m.fl. 2016

¹⁸ Helsedirektoratet 2014, s. 26

Booppfølgingstjenesten bør:

- gi personer én primærkontakt
- vurdere hvilken booppfølger og person man tror kan passe sammen (gjelder om det er flere booppfølgere i teamet)
- gi mulighet for å bytte booppfølger dersom samarbeidet ikke fungerer (gjelder om det er flere booppfølgere i teamet)

Booppfølger skal:

- møte personer med respekt og verdighet¹⁹

Tiltak 3: Brukermedvirkning

Personer som mottar booppfølging har rett til å medvirke i utforming av tjenestene, og tjenesten har plikt til å involvere person i valg av tjenestetilbud. Brukermedvirkning skal stå sentralt i booppfølgingstjenestene, dog med forbehold om at tjenestene er tilgjengelige og forsvarlige. Utformingen av tjenestetilbudet baseres på personens oppfatninger, erfaringer, ønsker og behov.²⁰ Det skal legges stor vekt på personenes meninger.²¹ Prinsippet «hva er viktig for deg?» er førende i brukermedvirkning.

Booppfølger skal:

- sørge for at personer, så langt det er mulig, deltar i utformingen av tjenestetilbudet når de får vedtak på booppfølgingstjenester²²
- journalføre mål, planer og evalueringer for tjenestetilbudet fortløpende og systematisk²³
- evaluere tilbudet regelmessig sammen med person for å fange opp eventuelle endrede behov, minst hver 4. måned²⁴
- informere om rettigheter, muligheter, klagerett og rett til innsyn i journal, samt om Pasient- og brukerombudet²⁵

Booppfølger bør:

- invitere personen inn ved en senere anledning dersom personen ikke ønsker eller kan innvirke i eget tjenestetilbud på kartleggingstidspunktet²⁶

¹⁹ Helse- og omsorgstjenesteloven § 6 punkt 6

²⁰ Helse- og omsorgstjenesteloven § 3-1 første og annet ledd, pasient- og brukerrettighetsloven § 3-1 første ledd, Helsedirektoratet 2014

²¹ Ibid.

²² Ibid.

²³ Pasientjournalforskriften

²⁴ Oslostandard for rusfaglig arbeid 2021

²⁵ Pasient- og brukerrettighetsloven § 2-1 a fjerde ledd, § 2-2 tredje ledd og § 5-1

²⁶ Helsedirektoratet 2014

Tiltak 4: Forhindre utkastelse og tap av bolig

Utkastelse og tap av bolig er svært belastende for den det gjelder. Foruten selve flyttingen og behov for ny bolig, er prosessen krevende for den det gjelder og kan også medføre økte kostnader på flere tjenesteområder for kommunen²⁷. Oslo kommune har stor oppmerksomhet på å forhindre utkastelser og tap av bolig.²⁸ Forebygging og oppfølging gjennom råd, veiledning og annen bistand, er viktige virkemidler for å motvirke utkastelser og tap av bolig.

Booppfølger bør:

- gå gjennom husleiekontrakten med personer ved innflytting
- gi råd og veiledning om husleieloven
- informere om husordensregler, herunder vedlikeholdsplikt
- informere om økonomihåndtering
- i samarbeid med andre tjenester, følge opp at husleie blir betalt når dette er en kjent utfordring og personen ikke har forvaltning av sin inntekt
- i samarbeid med boligkontor, bistå personen med å søke ny bolig eller forlengelse av leiekontrakten i god tid før utløpsdato
- følge opp naboklager
- trekkes inn når det vurderes behov for oppfølging av personen ved 4-18 varsler²⁹
- oppsøke personer som står i fare å miste boligen,³⁰ ref. Oslo kommunes rundskriv om bydelens arbeid med å forebygge utkastelser fra bolig
- følge opp personer som tidligere har erfart utkastelse eller tap av bolig³¹

Utkastelse og tap av bolig kan skje på flere måter:

Oppsigelse

- Pålegger leier å flytte innen oppsigelsestiden er utløpt
- Utleier må ha saklig grunn for oppsigelsen, for eksempel leiers mislighold av avtalen
- Praktiske eksempler kan være husbråk, forsømmelse av vedlikeholdsplikter og ulovlig bruk av boligen

Dersom leier protesterer på oppsigelsen, må utleier bringe saken inn for Husleietvistutvalget for å få fastslått at den er gyldig. Dersom leier ikke flytter etter gyldig oppsigelse sendes begjæring om fravikelse til namsfogden.

Heving av kontrakt

- Pålegger leier å flytte umiddelbart

²⁷ Kommunerevisjonen 2014

²⁸ Oslo kommune 2014. NB: Fellesskrivet er under redigering og nytt rundskriv utarbeidet i 2022 er på trappene.

²⁹ Tvangsfullbyrdsloven § 4-18, Særlige tvangsgrunnlag. Varslingsregelen i husleieloven § 9-11 gir mulighet til å varsle kommunen i utkastelsessaker. En evaluering av varslingsregelen viste at bruk av varslingsbidro til færre utkastelser, og at kommunale rutiner i varslingsaker medførte mindre ressursbruk, jf. Bolig for velferd, s. 10 og 22. Utleier kan «sende skriftlig varsel til sosialtjenesten i kommunen om misligholdet.», Kommunerevisjonen 2014

³⁰ Borg og Topor 2014

³¹ Oslo kommune 2014, Borg og Topor 2014

- Det må foreligge vesentlig mislighold, dvs. alvorlige forhold eller mislighold av stort omfang
- Praktiske eksempler er vold, trusler, hærverk og omfattende husbråk
- Også aktuelt ved vesentlig betalingsmislighold, fortsatt ulovlig fremleie etter advarsel og annet alvorlig mislighold

Dersom leier ikke flytter frivillig, sendes begjæring om fravikelse til tingretten etter 14 dager. På grunn av saksbehandlingstid tar det flere uker før fravikelsen gjennomføres av namsfogden. I saker hvor det er nødvendig for å unngå fare for liv og helse, alvorlig skade på eiendom eller vesentlig økonomisk tap, kan det begjæres fravikelse ved midlertidig forføyning. Da fatter tingretten en hurtig avgjørelse og fravikelsen kan gjennomføres ved namsfogden i løpet av få dager.

Særlig om manglende betaling av husleie

- Ved skyldig husleie kan utleier begjære fravikelse direkte til namsfogden uten å gå veien om oppsigelse eller heving
- Fravikelse kan i disse tilfellene unngås dersom husleien og omkostningene betales før fravikelsen gjennomføres

Tiltak 5: Brannvern

Hvert år omkommer i snitt 63 personer i brann i Norge. Tre av fire tilhører en risikoutsatt gruppe, og av disse omkommer ni av ti i eget hjem.³⁴ Målet om at personer skal bo i egne hjem lengst mulig, fører til at flere personer med risiko for å omkomme i brann bor i egne boliger enn tidligere.³⁵ Personer som mottar booppfølging kan være i risikoutsatt gruppe for brann. Funksjonsfall eller andre endringer i livssituasjonen, for eksempel boligbytte, hos personer i utsatte grupper vil ofte påvirke brannsikkerheten. I slike tilfeller er det viktig alltid å gjennomføre en ny kartlegging. For å redusere sannsynligheten for brann er kommunen pliktig til å utføre forebyggende tiltak.³⁶

Bydeler og virksomheter skal:

- ha systematisk brannforebyggende arbeid på tvers av tjenester³²
- kartlegge sannsynligheten for brann, herunder kartlegge utsatte grupper med særlig risiko for å omkomme i eller bli skadet av brann³³
- skaffe boliger med hjelpe- og vernetiltak for dem som trenger det på grunn av alder, funksjonsnedsettelse eller av andre årsaker, for eksempel psykiske og/eller rusrelaterte utfordringer.³⁴

³² Forskrift om brannforebygging § 15

³³ Ibid. § 14

³⁴ Lov om kommunenes ansvar på det boligsosiale feltet § 6, Helse- og omsorgstjenesteloven §§ 3-1 og 4-1, jf. helsepersonelloven § 4. I brannsikkerhetssammenheng vil det være aktuelt å vurdere om personen kan ta vare på seg selv og sørge for egen brannsikkerhet i det bolig- og tjenestetilbudet som tilbys.

Booppfølger/booppfølgingstjenesten bør:

- kartlegge behovet for kunnskap om brannsikkerhet til personer de skal eller allerede følger opp
- benytte aktuelle kartleggingsverktøy i samhandlingsløsningen «Elise» eller skjemaet «Brannvern for hjemmeboende. Sikkerhetssjekk» (se lenker under)
- sørge for å ha oppdatert kunnskap på brannvern og gi brannvernråd / kurs i brannvern til personer de følger opp

Nyttige lenker:

Bydeler og virksomheter kan hente inspirasjon fra Bjerkemodellen om brannvern, som kan leses [her](#)

Oslo kommune, Trygg og brannsikker bolig, kan leses [her](#)

Informasjon om den digitale samhandlingsløsningen «Elise» ligger [her](#)

Oslo kommune, Brannvern for hjemmeboende. Sikkerhetssjekk. Kan leses [her](#)

Tiltak 6: Vedlikeholde kontakt under institusjonsopphold

Under opphold på institusjon, og før personen eventuelt tildeles bolig i bydel, er institusjonen ansvarlig for å kalle inn til møter.³⁵ Har personen vedtak på booppfølgingstjenester, bør imidlertid booppfølger sørge for kontakt uavhengig av møter institusjonen kaller inn til. Dette kan være vesentlig for relasjonen, og også bidra til at planer holdes og mål nås.³⁶ Det å kunne beholde egen bolig under opphold på institusjon kan være av stor betydning for videre livssituasjon.

Når det er vedtak på booppfølgingstjenester, bør booppfølger:

- holde jevnlig kontakt mens personen er på institusjon
- være tilgjengelig for personen under oppholdet
- bistå med å avklare hvilket boligtilbud og bistandsbehov personen har behov for
- bidra til at det legges planer for utskriving og bosetting i bolig i god tid før utskriving

Tiltak 7: Overgang fra institusjon til bolig

Fellesskrivet om oppfølging av personer fra rusinstitusjon til bolig gjelder personer med rusproblemer,³⁷ men booppfølgere anbefales å se til fellesskrivet uavhengig av utfordringer, dersom de følger, eller skal følge opp, personer som skal flytte fra institusjon til bolig. I tråd med fellesskrivet bør det tilstrebes at booppfølger kommer tidlig inn i prosessen ved utskriving eller løslatelse.

I forkant av utflytting bør booppfølger:

- bidra til kartlegging av bolig- og tjenestebehov
- bistå med å få på plass ansvarsfordeling og tydelige roller hos aktuelle aktører

³⁵ Byrådet i Oslo 2021

³⁶ Ibid.

³⁷ Byrådet i Oslo 2021

- bistå med utarbeidelse av vedtak, planer, samarbeidsavtaler og samtykkeerklæring³⁸
- følge opp at nødvendige søknader og henvendelser er utarbeidet
- om mulig, bidra til at personen kan uttale seg om sine behov, for eksempel om boligstørrelse, beliggenhet eller andre forhold som kan påvirke trivsel i bolig
- ved behov, bistå personen med å fremskaffe møbler og hvitevarer til boligen

Tiltak 8: Ernæring

Et sunt og godt kosthold med variert mat er viktig for helse og trivsel, og reduserer risikoen for å utvikle livsstilssykdommer.³⁹ Dårlig kosthold kan blant annet påvirke utvikling av depresjon, selvmordsfare, aggresjon og kognitiv fungering.⁴⁰ Studier viser at personer med rusproblemer lager mer varm mat og spiser flere og mer varierte måltider dersom de har tilstrekkelig tilgang til mat.⁴¹ Mat og måltider kan virke positivt på sosialisering og samtidig være et miljøterapeutisk virkemiddel.⁴²

Booppfølger må:

- etterspørre personens egen opplevelse av sin ernæringssituasjon (ref. formålsbestemmelsen § 1 i helse- og omsorgstjenesteloven)

Booppfølger bør:

- gjøre seg kjent med eventuelle hindringer personer har for å lage eller få i seg næring
- bistå til at personer har utstyr til å lage mat
- bistå eller veilede til matlaging
- distribuere matkort fra Korus Oslo, som inneholder sunne, enkle og rimelige oppskrifter, og gi informasjon om hvordan man kan skaffe seg rimelig mat
- henvise videre dersom det er andre problemstillinger som bør løses med hensyn til ernæringssituasjonen

Nyttig lenke:

Kunnskapsgrunnlag om ernæring for personer med rusproblemer i Oslo, kan leses [her](#)

Tiltak 9: Meningsfull hverdag – arbeid/aktivitet/nettverk

«Alle skal ha en aktiv og meningsfylt tilværelse.»⁴³ En meningsfull hverdag basert på sosial deltakelse og aktiviteter gir grobunn for bedre fysisk og psykisk helse.⁴⁴ Aktiviteter skaper dessuten rammer og forutsigbarhet i hverdagslivet, noe som blant annet kan gi økt mestringsfølelse.⁴⁵

³⁸ Samtykke er viktig å få på plass og nevnes også under tiltakene «Koordinering og samarbeid med andre tjenester» og «Planer og avtaler»

³⁹ Helsenorge.no, <https://www.helsenorge.no/kosthold-og-ernaring/> lest 11.12.2022

⁴⁰ Adan 2019, Sæland 2014

⁴¹ Sæland 2014

⁴² Traaen 2022

⁴³ Helse- og omsorgsdepartementet, Prop. 15S, 2016, s. 6

⁴⁴ Helsedirektoratet 2014

⁴⁵ Solvoll 2020

Booppfølger bør sammen med personen:

- søke å finne personens interesser, ressurser og ønsker
- søke opp og informere om aktuelle arbeids- og aktivitetstiltak, gjerne lokale tilbud

Nyttige lenker:

Fyll dagene, Oslo, kan leses [her](#)

Individuell jobbstøtte (IPS), kan leses [her](#)

3.2 Rammer for tjenestene

Booppfølging er organisert forskjellig i de ulike bydelene i Oslo. Organiseringen av tjenesten har betydning for hvordan tjenesten utføres. I dette kapittelet beskrives tiltak som har med rammene for tjenestene å gjøre.

Tiltak 10: Organisering av booppfølgingstjenesten

Det er en sterk føring at alle bydeler skal ha egne booppfølgingstjenester,⁴⁶ og per 2022 melder alle bydeler at de har denne tjenesten.⁴⁷ Organiseringen, med hensyn til benevnelse på booppfølgingstjenesten, hvor mange ansatte de er eller under hvilken avdeling tjenesten er tilhørende, er opp til den enkelte bydel.

Bydeler og virksomheter bør:

- sørge for relevant og tverrfaglig kompetanse i booppfølgingstjenesten, så sant tjenesten består av flere booppfølgere
- sørge for at booppfølger/e har tilgang til relevant og tverrfaglig kompetanse fra samarbeidende tjenester i virksomheten, dersom booppfølgingstjenesten består av få medarbeidere
- sørge for mangfold blant ansatte i booppfølgingstjenesten når det gjelder alder, kjønn, etnisitet, m.m.

Tiltak 11: Ansattes kompetanse

Oslo kommune har en egen kompetanseplan for helse- og omsorgstjenester.⁴⁸ Planen skal være utgangspunkt for virksomhetenes lokale planer for kompetanseutviklingen i helse- og omsorgstjenestene. Booppfølgere bør ha kompetanse til å kunne vurdere metodevalg utfra den enkelte tjenestemottakers ønsker, behov og situasjon, til enhver tid.⁴⁹ Formell og erfart kompetanse er viktig, men personlig egnethet bør også vurderes. Lang erfaring innenfor fagfeltet kan kompensere for manglende formalkompetanse.

⁴⁶ Bystyret har siden 2016 bevilget øremerkede midler til booppfølging i alle bydeler (tillegg til budsjettet for Oslo kommune, Grønt hefte)

⁴⁷ Velferdsetaten 2022

⁴⁸ Overordnet strategisk kompetanseplan for helse- og omsorgstjenester 2017-2021. Planen er per 2022 ikke erstattet av en ny, og anses fortsatt gjeldende.

⁴⁹ Aakerholt 2016

Bydeler og virksomheter skal:

- sikre tilstrekkelig faglig kompetanse og sørge for undervisning, videre- og etterutdanning⁵⁰

Bydeler og virksomheter bør:

- tilby metoder og tilnærmingsmåter som er kunnskapsbaserte⁵¹
- ha en booppfølgingstjeneste som har, eller har tilgang til, kompetanse på rus, psykiske- og somatiske helseplager
- legge til rette for bruk av erfaringskonsulenter der det vurderes hensiktsmessig
- legge til rette for veiledning av booppfølgerne

Booppfølger bør:

- ha sosial- eller helsefaglig høyere utdanning
- ha god systemforståelse med kjennskap til aktuelle tilbud i kommunen for målgruppen

Anbefalte videre- eller masterutdanninger:

- rus- og avhengighetsproblematikk
- psykisk helsearbeid
- voldsrisikovurderinger
- sosialt arbeid
- miljøarbeid
- boligsosialt arbeid

Tiltak 12: Ambulant, fleksibel og tilgjengelig tjeneste

Individuell booppfølging innebærer at tjenestene er tilpasset den enkelte person til enhver tid. Tjenestene utformes utfra personens behov på gjeldende tidspunkt,⁵² og er gjerne preget av fleksibilitet i tid og utførelse. Ettersom utfordringer og døgnrytmer ikke nødvendigvis følger ordinær arbeidstid⁵³, bør booppfølgingstjenesten vurdere tilgjengelighet kveld og helg.⁵⁴ Har ikke tjenesten denne ordningen, kan det vurderes å samarbeide med aktuelle tjenester som jobber turnus, som for eksempel hjemmetjenesten.

Booppfølgingstjenesten bør være:

- ambulant
- fleksibel
- tilgjengelig

⁵⁰ Helse- og omsorgstjenesteloven §§ 3-1, 4-1, 4-2 og 8-2, og Overordnet strategisk kompetanseplan for helse- og omsorgstjenestene 2017-2021, s. 3

⁵¹ Helsedirektoratet 2014, s. 67

⁵² Aakerholt m.fl. 2016

⁵³ Johannessen og Solvoll 2020

⁵⁴ Oslo kommune 2018b, 5.3.3 b

Booppfølger bør:

- møte personer der de er, føler seg trygge eller har behov for å være
- være oppsøkende i tilnærmingen
- fortsette å søke kontakt selv om personen ikke møter til avtaler
- være fleksibel med hensyn til tidsbruk i perioder med kriser eller endrede behov
- være fleksibel med hensyn til innhold i tjenestene når situasjoner tilsier det
- være tett knyttet til bomiljøarbeidsbaser/-tjenester slik at de er lett tilgjengelig

Eksempler på tjenester med kvelds- og helgetilbud:Bydel Stovner, Support:

Bakgrunn: Grunnet uro og utrygghet på enkelte adresser har bydelen i perioder benyttet vektertjenester kveld, natt og helg. Prosjektet Support ble opprettet for å sørge for tjenester til personer med behov utover ordinære arbeidstider. Dette arbeidet viste seg å roe og trygge også i bomiljøet for øvrig.

- Prosjektet er implementert i ordinære tjenester og er slått sammen med booppfølgingstjenestene.
- Teamet har fleksitidsordning og to av de ansatte jobber til kl. 20.

Bydel Bjerke, seksjon psykisk helse:

Refstadveien, som er en heleid kommunal gård med 111 leiligheter, har fast kontor for de ansatte på adressen. Beboerne kan henvende seg til kontoret, men det er ikke et åpent værested.

- Teamet jobber turnus dag, kveld og helg.
- Teamet jobber med bomiljøet og har individuell booppfølging for personer med vedtak.
- Teamet har tett samarbeid med andre aktører, som gir tjenester til personer på adressen.

Samarbeid om døgnbemannede tjenester:

Tett samarbeid med ulike tjenester i bydelen gjør at beboere på enkelte adresser kan kontakte andre tjenester med bemanning utover ordinære arbeidstider ved behov. Det anbefales å vurdere om booppfølgingstjenesten også kan inngå samarbeid der det er hensiktsmessig og kan fungere.

Bydel St. Hanshaugen:

- Brenneriveien har døgnbemanning. Beboere i Schandorffsgate kan kontakte de ansatte i Brenneriveien kveld, helg og natt ved behov, eksempelvis ved tap av nøkkel.

Bydel Bjerke:

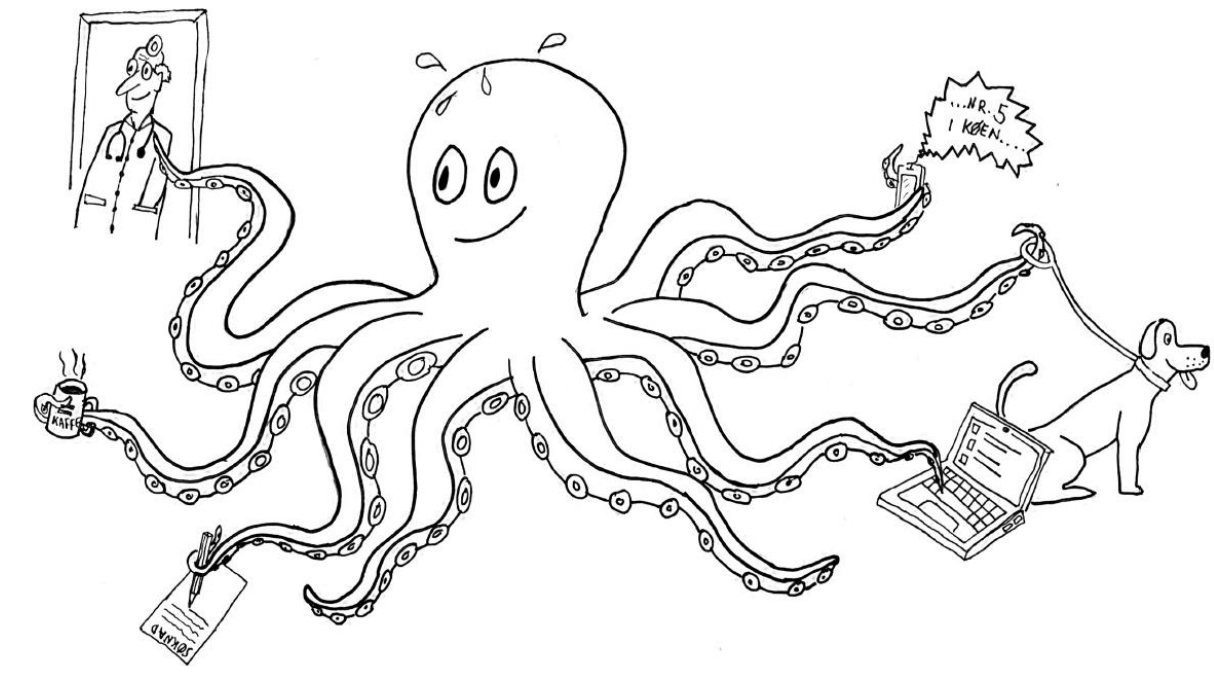
- Økernveien har døgnbemanning. Beboere i Skogvollveien kan kontakte ansatte i Økernveien kveld og helg ved behov.

Tiltak 13: Koordinering og samarbeid med andre tjenester

Personer har rett til koordinator og individuell plan ved behov for komplekse eller langvarige og koordinerte tjenester.⁵⁵ Booppfølger bør bistå personer i å orientere seg i tjenestetilbudet og sørge for én dør inn, uten å ta over koordineringsansvaret dersom andre aktører er pliktig til dette, eksempelvis i forbindelse med et behandlingsforløp. Rolleavklaring vil være vesentlig når det er flere tjenester inne samtidig.

Illustrasjonen under er tegnet av en booppfølger i Bydel Alna, og beskriver en booppfølgers hverdag.

⁵⁵ Helse- og omsorgstjenesteloven § 7-2 og spesialisthelsetjenesteloven § 2-5c

Tegning av: Ronny Njærheim

Om koordinering og samarbeid generelt bør booppfølger:

- bidra til å innhente skriftlig samtykkeerklæring fra personen
- bidra til at det opprettes ansvarsgruppe om det ikke allerede eksisterer, særlig ved behov for tverrfaglige og langvarige tjenester
- bidra til at det opprettes Individuell plan (se også tiltak 16)
- delta i samarbeidsmøter ved behov

Om samhandling med aktuelle tjenester internt i bydel, som fastlege, NAV, boligkontor, hjemmetjeneste, m.fl. bør booppfølger:

- ha, eller skaffe seg, oversikt over aktuelle tjenestetilbud for personen
- bistå med henvisning eller søknad til aktuelle tjenester
- ha tett samarbeid med aktuelle tjenester

Om samhandling med eksterne tjenester, som spesialisthelsetjenesten, Kriminalomsorgen, frivillige, ideelle, m.fl. bør booppfølger:

- bidra til henvisning ved behov⁵⁶
- ha samarbeid med institusjoner for å bidra til å nå mål og ha smidige overganger
- ha oversikt over frivillige og ideelle tilbud som ikke finnes i kommunal regi

⁵⁶ Bydel St. Hanshaugen har intervensjonsplaner i samarbeid med spesialisthelsetjenesten for personer som mottar tjenester fra Lovisenberg sykehus og booppfølgingstjenesten Flexbo. Bydelen har også daglig samhandling med politiets psykiske helseverntjeneste rundt personer med særlige utfordringer.

Om samarbeid med boligeier, boligforvalter og borettslag bør booppfølger:

- delta på boligtildelingsmøter
- delta på visning av bolig og kontraktskriving der det anses hensiktsmessig
- følge opp naboklager med boligeier, -forvalter eller borettslag

vurdere informasjonsdeling i tråd med *Rutine for informasjonsdeling mellom bydelene og Boligbygg Oslo KF for å sikre HMS-hensyn*

- ved behov, være til stede ved HMS-kontroll, reparasjoner eller andre nødvendige besøk i bolig

Nyttig lesing:

Rutine for informasjonsdeling mellom bydelene og Boligbygg Oslo KF for å sikre HMS-hensyn

Om samarbeid med pårørende bør booppfølger:

- legge til rette for informasjon, samtale og dialog med pårørende når personen og de pårørende ønsker det⁵⁷
- ha særlig oppmerksomhet på barn som pårørende

3.3 Kartlegging og rutiner for tjenestene

Booppfølging er primært knyttet til boforholdet, men kan også omfatte andre forhold i personens liv.⁵⁸ I dette kapittelet beskrives booppfølgerens arbeid, herunder kartlegging og rutiner for tjenestene.

Tiltak 14: Vedtak

Booppfølging kan hjemles i både helse- og omsorgstjenesteloven § 3-2 og lov om kommunenes ansvar på det boligsosiale feltet § 6.

Det skal fattes vedtak etter helse og omsorgstjenesteloven § 3-2 når booppfølgingen er en helse- og omsorgstjeneste. Dette kan for eksempel være når personer med rus- og/eller helserelaterte problemer har behov for oppfølging og/eller bistand.

Det skal fattes vedtak etter lov om kommunenes ansvar på det boligsosiale feltet § 6 når booppfølgingen hovedsakelig gjelder boveiledning. Dette kan for eksempel være når personer er vanskeligstilt på boligmarkedet, for eksempel flyktninger eller andre som har behov innføring i ivaretagelse av egen bolig og bomiljø.

Vedtak om booppfølging skal fattes som enkeltvedtak. Vedtaket skal inneholde en spesifisering av hvilke tjenester de skal motta i boligen og omfanget av disse tjenestene i timer/uker. Henvendelser til booppfølgingstjenesten og kortvarige oppdrag under to uker krever ikke vedtak.

⁵⁷ Oslostandard for pårørendesamarbeid 2020

⁵⁸ Helse- og velferdsetaten 2005

Det kan derfor ytes for eksempel praktisk hjelp til handling av møbler, uten at det må fattes vedtak.⁵⁹

Booppfølgingstjenesten skal:

- fatte vedtak når personer gis booppfølging utover to uker⁶⁰
- sende personen enkeltvedtaket når vedtak er fattet
- registrere oppdrag som henvendelse i GOBO eller i Gerica som kode 100 «utredning av tjenestebehov» når oppdraget er under to uker⁶¹

For å ivareta behovet for fleksibilitet, kan vedtak påføres setningen:

- «Behov for kortvarige tjenester utover det som er nevnt i dette vedtaket, kan utføres av booppfølger etter avtale mellom deg og booppfølger/bydel.»

Tiltak 15: Kartlegging

Kartlegging gir grunnlag for å avgjøre hvilke tjenester en person har behov for, planarbeid fremover og hvilke mål det bør jobbes mot. Booppfølgere kan kartlegge rundt forhold som går på utfordringer og hjelpebehov i bolig og eventuelt sikkerhetsrisiko dersom tjenesten har kompetanse på dette. Kartlegginger som omhandler andre områder utføres av de respektive tjenestesteder. Det kan eksempelvis gjelde fastlege, psykolog, spesialisthelsetjeneste, m.m. Kartlegging bør gjøres på et tidlig tidspunkt i booppfølgingsarbeidet.

Booppfølger skal:

- informere personer om rettigheter, muligheter, klagerett, rett til innsyn i sine journaler, og Pasient- og brukerombudet i Oslo og Viken, kontor Oslo og Sosial- og eldreombudet i Oslo⁶²

Booppfølger bør:

- sørge for å henvise til andre kompetanseområder dersom det er behov for kartlegging og utredning fra andre tjenestesteder

Booppfølger bør kartlegge rundt områdene:

- arbeid, aktivitet, økonomi, bohistorikk, ressurser, nettverk, interesser, m.m.
- psykisk og somatisk helse, rus, fungering i bolig, m.m.
- eksisterende eller manglende tjenester
- eventuelt sikkerhetsvurdering/-risiko

⁵⁹ Pasient- og brukerrettighetsloven § 2-7

⁶⁰ Helse- og omsorgstjenesteloven § 3-2

⁶¹ Oppdrag under to uker krever ikke vedtak. Det kan derfor ytes ad hoc-oppdrag, som bistand til handling av møbler, uten at det må fattes vedtak, jf. pasient- og brukerrettighetsloven § 2-7.

⁶² Pasient- og brukerrettighetsloven § 2-1 a fjerde ledd og § 2-2 tredje ledd

Nyttige verktøy for sikkerhetsvurdering og -risiko:⁶³

- v-risk 10 (violence risk screening), hurtigkartlegging, for sikkerhetsproblematikk
- HCR-20 (historical, clinical and risk management), voldsrisikoutredning
- BVC (Brøseth violence checklist), vurdering av nært forestående vold
- anmeldte og registrerte voldshendelser

Nyttig lenke:

Oversikt over ulike kartleggingsverktøy fra rop.no, kan leses [her](#)

Eksempel på kartleggingsskjema fra Bydel Alna: Se vedlegg 2

Tiltak 16: Planer og avtaler

Gjennomgang og utarbeidelse av planer og avtaler er vesentlig for å jobbe konkret og målrettet med de utfordringene en person har. I planer og avtaler bør mål og ansvar fremkomme tydelig, slik at de jevnlig evalueringene viser utvikling og tydeliggjør hvem som skal gjøre hva. Planer bør være dynamiske for å være aktuelle, og også kunne fange opp eventuelle nye behov.

Booppfølger skal:

- tilby individuell plan (IP) til alle personer med behov for langvarige og koordinerte helse- og omsorgstjenester⁶⁴

Booppfølger bør:

- utforme samarbeidsavtale
- utforme samtykkeerklæring mot aktuelle tjenestesteder
- sørge for at det utformes kriseplaner ved behov

Booppfølger kan:

- inngå innlåsningsavtaler der det anses hensiktsmessig

Tiltak 17: Sikkerhetsrutiner ved hjemmebesøk

Ved besøk i private hjem er sikkerhetsvurderinger viktige, særlig dersom det kun er én ansatt som går inn i en bolig. Det er naturlig å tenke sikkerhet i møte med personer med kjent sikkerhetsproblematikk, men sikkerhetstiltak og -vurderinger er viktig ved alle hjemmebesøk. Uforutsette hendelser kan forekomme.

Bydel og virksomhet skal:

- ha egne sikkerhetsrutiner⁶⁵
- evaluere og eventuelt justere rutinen årlig

⁶³ Solvoll 2020

⁶⁴ Pasient- og brukerrettighetsloven § 2-5. I arbeidsmøte med erfaringskonsulent ble IP nevnt som avgjørende for godt samarbeid. Siden planer, roller og ansvar er nedtegnet, er det lettere for personer å vite hvem som skal gjøre hva og til hvilke tider.

⁶⁵ Arbeidsmiljøloven § 3-1.

- sørge for at de ansatte kjenner rutinen godt og bruker den
- sørge for mulighet for debriefing etter krevende hendelser

Booppfølger bør:

- alltid gå to sammen til en ukjent person eller person med kjent sikkerhetsproblematikk
- alltid informere en fast kollega om hvilken person booppfølger skal møte, adresse og varighet for avtalen
- alltid gi beskjed når møtet er ferdig
- sjekke om personen har besøk, og som hovedregel unngå å gå inn om andre er til stede
- vurdere dagsformen til personen og spørre om det er ønskelig med besøk
- være bevisst på hvor i boligen og rommet hen plasserer seg
- forlate boligen om personen er overstadig ruset og ringe 113 ved fare for liv og helse
- forlate boligen om det observeres våpen
- forlate boligen umiddelbart ved trusler, utagering eller vold
- vurdere behov for informasjon om sikkerhetsproblematikk hos samarbeidspartnere som deltar på hjemmebesøk

Eksempel på sikkerhetsrutine for booppfølgere fra Bydel Gamle Oslo: se vedlegg nr. 3

4 Kunnskapsgrunnlag

Begrepet booppfølging

Begrepet booppfølging er både så enkelt og selvforklarende som sammensetningen av de to ordene skulle tilsi, samtidig som nettopp enkeltheten i begrepet gjør det unøyaktig. Ordene bo og oppfølging er satt sammen for å indikere tjenester som innebærer oppfølging i bolig eller oppfølging i forbindelse med det å bo. Utfordringen er imidlertid at dette kan innbefatte flere ulike tjenester og således utfordre avklaringen rundt hva booppfølging faktisk er. Oppfølging i bolig utføres av en rekke andre ambulante tjenester, som for eksempel: praktisk bistand, hjemmesykepleie, psykisk helseteam, ruskonsulenter og FACT⁶⁶, uten at disse tjenestene nødvendigvis defineres som booppfølging. Booppfølging kan dessuten omfatte bistand utenfor hjemmet, eksempelvis å følge til avtaler eller ha støttesamtaler utendørs, noe som ikke nødvendigvis er oppfølging i direkte tilknytning til boligen eller det å bo. I Oslo er det booppfølgere som i tillegg til individuell booppfølging også jobber med bomiljø, og det er booppfølgere som ikke kaller seg booppfølgere, men eksempelvis boveiledere, FOT-team⁶⁷ og miljøterapeuter. I Bydel St. Hanshaugen utfører hjemmesykepleierne booppfølgingstjenester i tillegg til oppgavene som hjemmesykepleiere. Noen bydeler gir booppfølging kun til personer i kommunale boliger, andre kun til personer med rusproblemer og psykiske helseplager. Noen har oppmerksomhet på å utvikle aktiviteter for personer innad i egen booppfølgingstjeneste, mens andre henviser til eksterne tilbud.

Booppfølging krever altså en nærmere avgrensning. For å samkjøre booppfølgingstjenestene i Oslo kommune slik at personer sikres likeverdige tjenester uavhengig av bostedsadresse, er tiltakene i Oslostandard for booppfølging en rettesnor for bydeler og virksomheter. Tiltakene er beskrevet som skal eller bør, avhengig av om de begrunnes utfra lovreguleringer eller føringer.

Booppfølging er i utgangspunktet en tjeneste som gis for en avgrenset tid, der definerte mål for tjenesten søkes løst på en måte som gjør personen i stand til å klare seg selv i etterkant av oppfølgingen. Om dette tar to uker eller tre år vil variere fra person til person, basert på hvor omfattende og sammensatte utfordringene er. For noen få personer kan utfordringene være av en slik art at det er hensiktsmessig å gi mer varige booppfølgingstjenester. Praksis i Oslo varierer noe, men booppfølging gis ofte med vedtak på en til to timer i uken, eventuelt en time annenhver uke. Booppfølging kan også gis med lengre tidsintervall, for eksempel med kun ett kontaktpunkt annenhver måned i perioder dette er nyttig og tilstrekkelig. For personer med høyere hjelpebehov eller i perioder med større utfordringer, kan det gis mer tid. Siden booppfølging, med begrensede antall vedtakstimer per måned, ikke vil ligge på samme omsorgsnivå som en institusjon, er det vesentlig at eksempelvis spesialisthelsetjenesten informeres om hvilke tjenester i bydelen/virksomheten kan gi før en person skrives ut.

En ikke ukjent utfordring booppfølgere kan stå overfor, er når en person med vedtak på tjenester, unndrar seg kontakt og ikke nyttiggjør seg av tjenestene kommunen har gitt vedtak på. Dette kan skje fordi booppfølging er en tjeneste som forplikter kommunen gjennom vedtak, mens

⁶⁶ FACT står for Flexible Assertive Community Treatment

⁶⁷ FOT står for Fleksibelt oppfølgingsteam

den for mottaker er frivillig å benytte. Selv ved vilkår om booppfølging for å få leiekontrakt i en kommunal bolig, kan ikke booppfølger trenge seg inn i en bolig, og kontrakten kan heller ikke sies opp om personen ikke følger vilkåret.⁶⁸ Booppfølgere har få virkemidler for å komme i posisjon til å yte tjenester ved avvisning. Tiltaket relasjonsbygging sier noe om dette.

Booppfølging er ikke en tjeneste som skal forebygge isolasjon og ensomhet. Personer med isolasjons- og ensomhetsproblematikk, som ikke også har utfordringer med å være selvhjulpen i egen bolig, bør henvises til andre aktiviteter og tiltak. Det er viktig å unngå at booppfølger får rolle som støttekontakt. Booppfølgere koordinerer ofte tjenester rundt en person, men trer naturlig til side i de tilfellene eksempelvis spesialisthelsetjenesten er lovpålagt til å tilby koordinatorfunksjonen.⁶⁹ Booppfølger kan eventuelt være en av samarbeidspartnerne.

I dette arbeidet er booppfølging definert på følgende måte:

«Booppfølging er en lovpålagt tjeneste, som skal gi individuelt tilpassede tjenester.⁷⁰ Helhetlig og fleksibel tilnærming skal hindre tap av bolig og sikre stabilt og trygt boforhold. Mottaker av tjenesten står i sentrum og skal, så langt mulig, innvirke på eget tjenestetilbud. Booppfølger koordinerer bredt ut mot andre sosialfaglige-, helsefaglige-, frivillige- eller ideelle tjenester når det er hensiktsmessig. Målet med booppfølging er å fremme mestring i eget liv, knyttet til forhold rundt det å bo for seg selv.»

Behovet for booppfølging

Å bo, eller ha tak over hodet, er et av de mest basale behov vi har, og er plassert på trinn to av fem i Maslows behovspyramide.⁷¹ I Norge skal sosialtjenesten bidra til å skaffe bolig til personer med utfordringer, som ikke er i stand til å fremskaffe bolig på egenhånd.⁷² Det er ikke krav om at boligen skal være varig, noe som kan medføre tilbud i akuttovernatting eller midlertidige botilbud. Det har vært en innsats i Oslo kommune på å gå bort fra midlertidige botilbud siden slutten av 1990-tallet.⁷³ Normaliseringsprinsippet, som gjerne forbindes med HVPU-reformen, har også gjeldt personer med rusproblemer.⁷⁴ Med nedgang i antall private døgnovernattingstilbud og færre bostedsløse personer i Oslo, er det flere, som tidligere bodde i midlertidige tilbud, som nå har fått tilbud om egen bolig i bydel.⁷⁵ Samtidig med nedgangen i bruk av midlertidige botilbud, har det vært en jevn nedbygging av institusjonsplasser i psykisk helsevern, kombinert med raskere utskrivning.⁷⁶ Det er også flere som blir overført fra tvungen psykisk helsevern (TPH) døgn til TPH uten døgn innenfor rammen av lov om psykisk helsevern. Dette er personer som fortsatt er sykehusets ansvar, og som gjerne har behov for tett oppfølging over tid fra tverrfaglige tjenester i både spesialisthelsetjenesten og kommunen. Booppfølgere kan ha en sentral rolle i den tverrfaglige oppfølgingen. Konsekvensen av de nevnte

⁶⁸ Husleieloven

⁶⁹ Helse- og omsorgstjenesteloven kap. 7, Forskrift om habilitering og rehabilitering, individuell plan og koordinator kap. 5, spesialisthelsetjenesteloven kap. 2

⁷⁰ Helse- og omsorgstjenesteloven

⁷¹ Maslow 1971

⁷² Sosialtjenesteloven § 3-4

⁷³ Oslo kommune 1997

⁷⁴ NOU 2011:15, St.meld. 30 2011-2012

⁷⁵ Oslo kommune 1999, Dyb og Zeiner 2021

⁷⁶ Helsedirektoratet 2017, SSB 2019

utviklingslinjer er at stadig flere personer har behov for tettere booppfølging og at kommuner må bruke mye ressurser på gi tjenester til personer med alvorlige rusproblemer og psykiske helseplager.⁷⁷ Sørvoll (2011) kaller dette «den boligsosiale vendingen», der boligtilbud og sosiale tjenester integreres for å sikre at personer får den hjelpen de trenger for å opprettholde en stabil bosituasjon.⁷⁸ I takt med utviklingen fra institusjon til bolig, har booppfølgingstjenestene i Oslo sakte og gradvis bygget seg opp siden 2000-tallet.

I Strategisk plan for rusfeltet beskrives viktigheten av trygg, sikker og varig bolig, der man ønsker å gå fra en institusjonalisert rusomsorg til trygge, permanente boliger.⁷⁹ For å sikre at personer med ulike utfordringer mestrer boforholdet, er booppfølging en viktig tjeneste bydelene skal tilby. I den nye loven om kommunenes ansvar på det boligsosiale feltet heter det i § 6 at det er en plikt å gi individuelt tilpasset bistand til vanskeligstilte på boligmarkedet, herunder tjenester som har med booppfølging å gjøre, blant annet såkalt «bomestring».⁸⁰ For å møte innsatsen med flytting fra institusjon til bolig, da særlig med tanke på Velferdsetatens nedbygging av institusjonsplasser, med de utfordringer og økt ressursbruk i bydelene dette fører med seg, har alle bydelene i Oslo meldt at de gradvis har endret tjenestetilbudet de senere årene. Alle bydelene har oppfølgingstjenester og/eller ambulerende team per 2022.⁸¹ Fra en workshop Velferdsetaten hadde med bydelene høsten 2021, fremkom det at bydelene mener de har gode og riktige tjenester til personer med behov for oppfølging i bolig, men at det kan være utfordrende å gi riktige og samarbeidende tjenester når personer har behov for tverrfaglige og sammensatte tjenester. Om viktigheten av å bo trygt og godt heter det i *Alle trenger et trygt hjem*:

«Boligen bidrar til tilhørighet, den gir fysisk trygghet, den skaper identitet, og den er en viktig sosial arena. Og omvendt - det å bo dårlig eller være bostedsløs, påvirker livskvaliteten negativt. Det blir vanskeligere å ta imot og nyttiggjøre seg velferdstjenester, gjennomføre utdanning og delta i arbeidslivet. En utrygg bosituasjon vil også vanskeliggjøre integrering, og veien til kriminalitet, rusproblemer og psykiske vansker kan bli kortere.»⁸²

Viktigheten av formalkompetanse og metode

Det er et stort spenn i hvem som får booppfølging avhengig av hvilke utfordringer man har, hvor omfattende de er og over hvor lang tid det er behov for tjenestene. Innholdet i og fremgangsmåte for booppfølgingstjenestene vil derfor nødvendigvis være svært varierte.⁸³ Som nevnt under tiltak 11, er egnethet, kompetanse og metodevalg avgjørende for å få til godt samarbeid og gode resultater mellom person og booppfølger. En booppfølger med formalkompetanse vil kunne reflektere rundt valg av metoder og handlinger, samt ha evne til faglig begrunnelse for valg av mål og tiltak basert på personenes individuelle behov, selv om selve utførelsen av oppgavene i en

⁷⁷ Oslo kommune 2022, Ose m.fl. 2018

⁷⁸ Oslos byrådsrklæring 2019-2023, Bolig for velferd 2014-2020, Sørvoll 2011

⁷⁹ Oslo kommune 2018

⁸⁰ Lov om kommunenes ansvar på det boligsosiale feltet § 6

⁸¹ Oslo kommune 2022

⁸² Kommunal og moderniseringsdepartementet 2021-2024, «Alle trenger et trygt hjem», s. 5

⁸³ Aakerholt m.fl. (2016)

persons hjem ikke trenger være ulikt måten en ufaglært booppfølger gjør det på.⁸⁴ En booppfølger med formalkompetanse vil ha en annen forutsetning for å kunne fange opp og vurdere fremgangsmåte og løsninger, samt avdekke mistanke om utfordringer der det bør henvises til andre tjenester og eventuelt utredninger. Eksempelvis kan en booppfølger med formalkompetanse på sosialt arbeid se de sosiale utfordringene til beboeren, og se de i sammenheng med andre utfordringer. En booppfølger med formalkompetanse på psykiske helseplager kan se tegn på psykiske lidelser tidlig i prosessen og en booppfølger med kompetanse på somatiske helseplager kan avdekke mistanke om alvorlig sykdom også der sykdommen kan være skjult av rusbruk eller psykiske helseplager. En booppfølger med formalkompetanse kan ha bedre forutsetning for å legge til rette for brukermedvirkning.⁸⁵ Egnethet er vesentlig for å gjøre en god jobb som booppfølger, og egnethet og lang erfaring på området kan erstatte formalkompetanse, men:

«Det er lett å underkjenne betydningen av faglig kompetanse når arbeidet omhandler dagliglivets alminnelige situasjoner. «Private erfaringer» er ikke tilstrekkelig som begrunnelse for faglige valg. «Gode ideer» fyller ikke kravet til forståelse og begrunnelse før man iverksetter oppfølgingstiltak. Gode ideer kan i ettetid vise seg å være gode eller dårlige tiltak. Det er gambling og ikke profesjonelt arbeid.»⁸⁶

Med kompetanse menes:

- **kunnskap:** innsikt, viten og kjennskap, ofte med bakgrunn i utdanning og erfaring
- **ferdigheter:** å kunne utføre oppgaver i praksis gjennom å motivere, samarbeide eller skape tillit hos andre. Ha gjennomføringskraft, ta beslutninger og kunne analysere andres behov
- **evner:** personlige egenskaper og talent. Kunne fremstå med troverdighet, omgjengelighet og naturlig autoritet
- **holdninger:** den ansattes meninger, tro, vilje og innstilling. Holdninger er ofte implisitte, men kommer til uttrykk gjennom indre motivasjon, samarbeidsvilje og ansvarsfølelse. Kunnskap er ikke nok, men må kombineres med evne og vilje til å gjøre en god jobb.⁸⁷

Bruk av planer og kartlegginger er vesentlig for god utførelse av booppfølgingsarbeidet. Til grunn for utførelsen av booppfølgingen er det anbefalt å kurses i ulike metoder. Eksempler på metoder kan være:

- relasjonsarbeid
- motiverende samtale (MI)
- bygging av mestringstillit (BaM)
- løsningsfokuset tilnærming (Løft)
- ressursorientert tilnærming (recovery)

⁸⁴ Ibid.

⁸⁵ Nasjonal kompetansetjeneste for læring og mestring innen helse, mestring.no

⁸⁶ Aakerholt m.fl., 2016, s. 81

⁸⁷ Overordnet standard for tjenester i hjemmet 2019, s. 20, Overordnet strategisk kompetanseplan for helse- og omsorgstjenestene 2017-2021, s. 4 og Lai 2013

- oppgaveorientert tilnærming
- tryggere traumeterapeuter
- traumebevisst omsorg
- støttesamtale

Hvor er booppfølging hjemlet og hva innebærer det?

Booppfølging er en lite regulert tjeneste, der begrepet booppfølging sjelden nevnes og det snarere er selve tjenestene som beskrives. Tidligere var booppfølging hjemlet i den gamle sosialtjenesteloven av 1991. I § 4-2 om tjenester, var booppfølging tydelig forankret, selv om begrepet booppfølging ikke var nevnt. Her het det at tjenestene gjaldt praktisk bistand og opplæring, jfr. § 4-2 a, og at personer som favnet under § 4-2 hadde krav på disse tjenestene, jf. § 4-3. I 2012 kom helse- og omsorgstjenesteloven som en erstatning for deler av sosialtjenesteloven, selv om nåværende sosialtjenestelov § 17 inneholder tjenester om råd og veiledning, som er aktuelt for booppfølgere.

Booppfølgere gir tjenester etter helse- og omsorgstjenesteloven, med de rettigheter og plikter dette fører med seg. Som tjenesteyter under helse- og omsorgstjenesteloven, skal eksempelvis tjenester gis etter vedtak, se tiltak 14.

1. juli 2023 trådte lov om kommunenes ansvar på det boligsosiale feltet i kraft. Loven gjelder kommunenes ansvar for å bistå vanskeligstilte på boligmarkedet med varige botilbud. Loven tar i hovedsak sikte på å klargjøre og presisere pliktene kommunene allerede har etter blant annet sosialtjenesteloven og helse- og omsorgstjenesteloven. Videre utvider loven statsforvalterens ansvar. Statsforvalteren får hjemmel til å føre tilsyn med at kommunen oppfyller plikten til å gi bistand til vanskeligstilte på boligmarkedet. Statsforvalteren blir også klageinstans for enkeltvedtak etter loven.⁸⁸

Booppfølging er tydeligere forankret i lov om kommunenes ansvar på det boligsosiale feltet, men det er ikke like tydelige krav som i den tidligere sosialtjenesteloven av 1991, i og med at forslaget ikke er ment å utvide eller skjerpe kommunens plikter til å gi individuell bistand.⁸⁹ Selv om den nye boligsosiale loven inneholder en rekke konkretiseringer, så innebærer den ikke noen reell endring for mottakerne av tjenestene.

Ulikheter i bydelene og betydningen av dette

Bydelene har ulike utfordringer, som gjør at innsatsen på ulike områder nødvendigvis må være ulik. Men uavhengig av ulikhet i organisering og innsatsområder, bør innbyggere i kommunen møte et tjenesteapparat som gir likelydende tjenester uavhengig av bydelstilhorighet. Som det fremgår i teksten, er det i dag ulike måter å utøve booppfølging på i Oslo.

Booppfølgingstjenestene i Oslo kommune har ulike målgrupper, ulike fokusområder, ulike tjenester som tilbys og ulike journalverktøy. Noen bydeler baserer seg i større grad på prosjektmidler enn andre, og det er ulikt i hvilken grad tverrfaglig samarbeid er organisert og

⁸⁸ Lov om kommunenes ansvar på det boligsosiale feltet, Prop. 132 L (2021-2022)

⁸⁹ Lov om kommunenes ansvar på det boligsosiale feltet, se også høringen til ny boligsosial lov: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing-ny-boligsosial-lov/id2786962/>

formalisert. Dette betyr ikke at tjenestene har ulik kvalitet, men en mer ensrettet tjeneste er ønskelig for kommunen.

På neste side er en tabell med oversikt over midler satt av til booppfølging i budsjettet 2023, Grønt hefte FO4, tildelinger av boliger for personer med rusproblemer og psykiske lidelser, samt hvilke tiltak bydelene har bygget opp for å kunne bosette personer med ulike utfordringer i bydel.⁹⁰

Booppfølging og bomiljøarbeid

Booppfølging og bomiljøarbeid er to ulike fag med egne, avgrensede virkeområder. Booppfølging kjennetegnes av at det gis individrettede tjenester, mens bomiljøarbeid utføres som en innsats for en hel gruppe eller et område.⁹¹ I Oslostandard for bomiljø defineres bomiljø som:

«Begrepet bomiljø omfatter både de fysiske og sosiale sidene av et avgrenset geografisk lokalmiljø, som et borettslag/sameie, en leiegård/boligblokk, et kvartal eller lignende. De fysiske sidene av bomiljøet omfatter bygningsmassen og utearealer rundt og i tilknytning til denne, mens de sosiale sidene av bomiljøet omfatter relasjonene og samværet mellom menneskene i bomiljøet og sosiale tilbud i bomiljøet.»⁹²

Tjenestene nevnes ofte i sammenheng med hverandre fordi bomiljø kan være utsatte dersom en eller flere personer har utfordringer, som fører til uro og utrygghet i bomiljøet. For å sikre gode og trygge bomiljø, kan det noen ganger være hensiktsmessig at bomiljøtiltak også innbefatter individuell booppfølging. I noen tilfeller kan det være utfordringer i et miljø fordi personer som skaper uro rundt seg, ikke har eller ønsker å motta booppfølging. Bydel Grünerløkka erfarer at de gjennom bomiljøarbeid i forbindelse med nærmiljøkontor, kan nå personer de ellers ikke har fått kontakt med, og at de gjennom bomiljøarbeid kan komme i posisjon til å gi nødvendig booppfølging. Booppfølging og bomiljøarbeid kan således ha gode effekter av hverandres tjenester, noe for eksempel Bydel Gamle Oslo benytter ved å ha booppfølgere som også jobber med bomiljøarbeid.

Anbefalt lesing: Oslostandard for bomiljøarbeid

⁹⁰ Oslo kommune 2022, Boligbygg Oslo KF 2021, NB: boliger for omsorg+ er ikke med i denne oversikten

⁹¹ Kommunal og moderniseringsdepartementet, Alle trenger et trygt hjem 2021-2024

⁹² Oslostandard for bomiljø 2022, Oslo kommune 2005

2023 Midler til booppflg. Grønt hefte		2020 Tildelinger av komm. bolig		2021 Tildelinger av komm. bolig		2021 Antall komm. boliger	2022 Bydelstjenester
Bydel	Kr i 1000	Rus	Rus/ psyk	Rus	Rus/ psyk	Ordinær	Tjenester bygget opp for å motvirke opphold i institusjon og kunne bosette personer i bydel
BAL	3 453	2	3	5	4	809	Aktivitetshus, Miljøterapeuter som bla. har oppfølging i bolig og bomiljøarbeid, erfaringskonsulent i praksis, IPS-Ung, IPS, kontaktperson, pårørendesamarbeid
BBJ	2 093	7	4	7	3	386	Aktivitetshus, psykisk helse- og rusteam i NAV, booppfølging, Fleksibelt oppfølgingsteam (FOT), flere erfaringskonsulenter, FACT-team for psykiske lidelser med tilleggsproblematikk rus, samarbeid med frivillige og ideelle organisasjoner, pårørendearbeid, IPS, prosjekt eldre med ROP og somatikk
BFR	2 056	7	2	1	0	571	RusFACT-team, FACT-team, Aktivitetshus, booppfølgingstjenester, flere erfaringskonsulenter, prosjekt Homansbyen, En dør inn, IPS, styrke IP, pårørendearbeid
BGO	3 960	12	19	5	16	1 692	RusFACT, FACT, FOT-team og rusteam, bomiljøkontor i belastede bomiljø, erfaringskonsulent, mestringskurs inspirert av Rask Psykisk Helsehjelp
BGR	1 920	6	8	6	8	500	Booppfølging og bomiljøarbeider, IPS-Ung, erfaringskonsulent, arbeidsprosjekt, utreder mulighet for FACT-team
BGA	3 381	6	4	4	7	1 223	Booppfølging, rusteam, FACT-team, bomiljøkontor i belastede bomiljø, mulighet for feltpleie og utdeling av brukerutstyr og Nalokson, fysioterapi, IPS
BNA	1 283	1	3	2	0	406	Booppfølging, rusteam, Fleksibelt oppfølgingsteam (FOT), FACT-team, En dør inn, Frisklivssentral også for personer med rus, erfaringskonsulent, Recoverysenter, Rask psykisk helsehjelp
BNS	1 145	5	2	1	4	423	Booppfølger, innsatsteam (tidligere kjent som miljøarbeidertjeneste), ansatt erfaringskonsulent m. oppstart 20.06., gatefotball, planlegger aktivitetshus med oppstart høsten 2022, har utarbeidet metode for bosetting i private utleieboliger via BOSIN, FACT
BSA	2 117	19	10	17	17	2 102	Rask rushjelp, En dør inn, ny innsats overfor unge, bosettingsteam, lavterskeltilbud Kyrre greppsgate, ambulante tjenester
BSH	1 689	11	8	13	6	413	Ambulante team, RusFACT-team, FLEXBO-team, arbeids- og aktiviseringstiltak
BSR	2 944	5	10	6	14	597	Nærmiljøteam, erfaringskonsulenter, Startlån til målgruppen, ROP-team, SUPPORT-kveldsteam, FITXIT, livsstilsveileder
BSN	3 144	2	3	2	3	480	Ny organisering, FACT-team, FOT-team, IPS, erfaringskonsulent, startlånprosjekt.
BUN	696	3	3	2	1	217	RusFACT-team, FACT-team, booppfølging, bomiljøarbeid, markedskontakt, pårørendetelefon og pårørendekoordinator, Den rette jobben for meg
BVA	893	3	2	7	0	453	RusFACT-team, Fleksibelt oppfølgingsteam (FOT), booppfølging, bomiljøarbeid, FLYT-prosess
BOS	1 627	1	1	4	5	722	Gatefotballag med KOFFA, booppfølging, Aktivitetshus
TOT:	32	86	79	71	83	10 994	

5 Litteraturhenvisning og vedlegg

Aakerholt, Amund, Alise Vea og Borghild L. Tønnesen (2016), «Hjelp til å bo – Oppfølging i bolig til personer med rus- og psykisk lidelse», Gyldendal Norsk Forlag AS

Adan, Roger, m.fl. (2019), «Nutritional psychiatry: Towards improving mental health by what you eat» i European Neuropsychopharmacology, Vol. 29, Issue, 12, Des. 2019

Boligbygg Oslo KF (2021), «Årsberetning 2021», Oslo kommune

Borg, Marit og Alain Topor, «Virksomme relasjoner – Om bedringsprosesser ved alvorlige psykiske lidelser», Kommuneforlaget 2014

Byrådsavdeling for arbeid, integrering og sosiale tjenester i Oslo (2021), «Om oppfølging av personer fra rusinstitusjon til bolig», Fellesskriv nr. 3/2021, Oslo kommune

Departementene (2014), «Bolig for velferd. Nasjonal strategi for boligsosialt arbeid (2014-2020)»

Det kongelige helse- og omsorgsdepartementet (2011), Meld. St. 30 (2011-2012), «Se meg! En helhetlig rusmiddelpolitikk. Alkohol – narkotika – doping»

Det kongelige helse- og omsorgsdepartement (2016), prop. 5s, «Opptappingsplanen for rusfeltet (2016-2020)»

Det kongelige justis- og politidepartement, Det kongelige kommunal- og regionaldepartement, Det kongelige sosialdepartement (2002), «Boligsosialt arbeid – bistand til å mestre et boforhold», Rundskriv U-10/2002

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) og Helsedirektoratet (2017), «Samarbeid mellom kommunale tjenesteytere om brannsikkerhet for utsatte grupper», veileder

Dyb, Evelyn og Hilde Zeiner (2021), «Bostedsløse i Norge 2020 – en kartlegging», NIBR rapport 2021:10,

Fafo, (2017) «Boligsosiale utfordringer i Nes kommune – en foranalyse», Fafo-notat 2017:04,

Helsedirektoratet (2014), «Sammen om mestring. Veileder i lokalt psykisk helsearbeid og rusarbeid for voksne. Et verktøy for kommuner og spesialisthelsetjenesten», Veileder IS-2076

Helsedirektoratet (2017), «Døgnplasser i det psykiske helsevernet 2016», SAMDATA spesialisthelsetjeneste 05/2017

Helse- og velferdsetaten (2005), «Faghefte om boligsosialt arbeid – Booppfølging og bomiljøarbeid», Oslo kommune

Karlsson, Bengt Eirik og Marit Borg (2013), «*Psykisk helsearbeid*», Gyldendal Norsk Forlag AS

Karlsson, Bengt og Frank Oterholt (2015), «*Profesjonell hjelp*», Gyldendal Norsk Forlag AS

Kommunal og moderniseringsdepartementet (2021), «*Alle trenger et trygt hjem. nasjonal strategi for den sosiale boligpolitikken (2021-2024)*»

Kommunerevisjonen (2014), «*Kommunale boliger – forebygging av utkastelser*», Oslo kommune, 04/2014

Lai, Linda (2013), «*Strategisk kompetanseledelse*», 3. Utgave, Fagbokforlaget AS

Maslow, Abraham (1971), «*The farther reaches of human nature*», Viking Press

Nes kommune, Romerike revisjon IKS (2019), «*Boligsosialt arbeid*», Forvaltningsrevisjonsrapport nr. 16-2019

Norges offentlige utredninger, NOU (2011), «*Rom for alle. En sosial boligpolitikk for framtiden*», regjeringen, 2011:15, Departementenes servicesenter Informasjonsforvaltning

Oslo kommune (1997), «*Sosialt boligprogram*», byrådssak 499/97

Oslo kommune (1999), «*Avtale om kvalitetskrav ved døgnovernattingsstedene*», Byrådssak 140/99

Oslo kommune (2014), «*Bydelenes arbeid med å forebygge utkastelse fra bolig*», rundskriv 16/2014

Oslo kommune (2017), «*Overordnet strategisk kompetanseplan for helse- og omsorgstjenestene 2017-2021*»

Oslo kommune (2018), «*Strategisk plan for rusfeltet i Oslo kommune*», bystyrevedtak 350/18,

Oslo kommune (2019), «*strategi for psykisk helse i Oslo, En psykt bra by*», byrådssak 194/2019,

Oslo kommune (2019-202), «*Plattform for byrådssamarbeid mellom Arbeiderpartiet, Miljøpartiet De Grønne og Sosialistisk Venstreparti i Oslo 2019-2023*», Oslos byrådserklæring 2019-2023

Oslo kommune (2021), «*Oslobudsjettet 2022 – Grønt hefte 2022*»

Ose, S. O., S. L. Kaspersen, M. Ådnanes, E. Lassemo og J. Kalseth (2018), «*Kommunalt psykisk helse- og rusarbeid 2018: Årsverk, kompetanse og innhold i tjenestene*», SINTEF-rapport, Trondheim: SINTEF 2018

Skog Hansen, Inger Lise og Siri Ytrehus (2005), «-Alle skal bo, det er tjenestene det kommer an på. Kartlegging av udekkede tjeneste- og boligbehov blant personer med psykiske lidelser», Fafo-rapport 494

Solvoll, Eldbjørg B. (2020), «Bosetting av personer med sikkerhetsproblematikk i egne bolig», Oslo kommune

SP Fire Research AS og NTNU Samfunnsforskning (2015), «Rett tiltak på rett sted», Trondheim

Statistisk sentralbyrå, Johannes Hansen (2019), «Kortere liggetid i psykisk helsevern», kan lese [her](#)

Sæland, Mone (2014), «Eating on the Edge: A study on dietary habits and nutritional status among illicit drug addicts in Oslo, Norway», Medisinske fakultet, Universitetet i Oslo

Sælør, Knut Tore, Målfrid Kippenes og Ellen Andvig (2017), «Evalueringsrapport av Booppfølgingsteamet i Velferdsetaten i Oslo kommune», Oppsummeringsrapport, HSN Høgskolen i Sørøst-Norge, senter for psykisk helse og rus, forskningsrapport nr. 2

Sørvoll, Jardar (2011), «Den boligsosiale vendingen. Norsk boligpolitikk fra midten av 1990-tallet i historisk perspektiv», vedlegg til NOU 2011:15, kan leses [her](#)

Traaen, Turi (2022), «Kunnskapsgrunnlag om ernæring for personer med rusproblemer i Oslo», KoRus, Oslo kommune

Velferdsetaten (2005), «Faghefte om boligsosialt arbeid. Booppfølging og bomiljøarbeid», Oslo kommune

Velferdsetaten (2020). Johannessen, Katja og Eldbjørg B. Solvoll (2020), «Urbane nomader – om veien fra bostedsløshet til bolig». Oslo kommune: Velferdsetaten.

Velferdsetaten (2022), «Helhetlig russtatistikk 2021/2022», Oslo kommune

Ytrehus, Siri, m.fl. (2007), «Tjenester til bostedsløse i ti kommuner. Devaluering 2», Fafo-rapport 2007:23

Oslostandarder:

Oslo kommune, «Overordnet standard for tjenester i hjemmet», Oslo 2019

Oslo kommune, «Oslostandard for oppsøkende arbeid med utsatt ungdom», Oslo 2020

Oslo kommune, «Oslostandard for pårørendesamarbeid», Oslo 2020

Oslo kommune, «Oslostandard for rusfaglig arbeid», Oslo 2021

Oslo kommune, «Oslostandard for bomiljøarbeid», Oslo 2022

Oslo kommune, «Oslostandard for overdoseforebyggende arbeid i bydelene 2022» Oslo 2022

Nettsider:

Husleietvistutvalget om heving av leiekontrakt:

<https://www.htu.no/artikler/nar-kan-utleier-heve-leiekontrakten>, lest 8.11.2022

Helsenorge om kosthold og ernæring:

<https://www.helsenorge.no/kosthold-og-ernaring/> lest 11.12.2022

Nasjonal kompetansetjeneste for læring og mestring innen helse, om brukerkompetanse:

<https://mestring.no/helsepedagogikk/brukermedvirkning/kompetanse/>, lest 6.12.2022

Høring til ny boligsosial lov:

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing-ny-boligsosial-lov/id2786962/>, lest 25.11.2022

Oslo kommune, om brannvern:

<https://www.oslo.kommune.no/helseveiviser/#/tilbud?bydel=bsh&tema=trygg> lest 8.11.2022

Skadeforebyggende Forum, om risikoutsatte grupper for brann:

<https://www.skafor.org/samarbeidombrann/risikoutsatte-grupper/>, lest 14.11.2022

Statistisk sentralbyrå (SSB) om kommunalt disponerte boliger:

<https://www.ssb.no/statbank/table/12008/tableViewLayout1/>

Lover:

Lov om tvangsfullbyrdelse (tvangsfullbyrdsloven) av 1992

Lov om helsepersonell m.v. (helsepersonelloven) av 1999

Lov om husleieavtaler (husleieloven) av 1999

Lov om pasient- og brukerrettigheter (pasient- og brukerrettighetsloven) av 1999

Lov om spesialisthelsetjenesten m.m. (spesialisthelsetjenesteloven) av 1999

Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen (sosialtjenesteloven) av 2009

Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester (helse- og omsorgstjenesteloven) av 2011

Lov om likestilling og forbud mot diskriminering av 2017

Lov om kommunenes ansvar på det boligsosiale feltet av 2022

Forskrift om brannforebygging av 2015

Forskrift om pasientjournal (pasientjournalforskriften) av 2019

Forskrift om tildeling av kommunal bolig i Oslo kommune Oslo av 2003

Forskrift om habilitering og rehabilitering, individuell plan og koordinator av 2011

Vedlegg 1: Sjekkliste for tiltakene

Tiltak	Tiltak	Aktuelle aktører⁹³ (eksempler, ikke uttømmende)	Har: • rutine, • plan eller er • utført
1	Målgruppe	BT	
2	Relasjonsbygging	P, BF	
3	Brukermedvirkning	P, BF	
4	Forhindre utkastelse og tap av bolig	P, BF, BBY, NAV, styre/borettslag	
5	Brannvern	P, BF, BBY, BRE	
6	Vedlikeholde kontakt under institusjonsopphold	P, BF, SP	
7	Overgang fra institusjon til bolig	P, BF, Boligkontor, SP	
8	Ernæring	P, BF, BT, boligkontor, SP	
9	Meningsfull hverdag (Arbeid/aktivitet/nettverk)	P, BF, bydel, NAV, IPS, frivillige	
10	Organisering av booppfølgingstjenesten	Bydel/virksomhet, BT	
11	Ansattes kompetanse	Bydel/virksomhet, BT	
12	Ambulant, fleksibel og tilgjengelig tjeneste	Bydel/virksomhet, BT	
13	Koordinering og samarbeid med andre tjenester	P, BF, BT, SP	
14	Vedtak	BF, BT, SP (ved behov)	
15	Kartlegging	P, BF, SP	
16	Planer og avtaler	P, BF, SP	
17	Sikkerhetsrutiner ved hjemmebesøk	BT, BF	

⁹³ P = Person som mottar booppfølging, BF = Booppfølger, BT = booppfølgingstjeneste, BBY = Boligbygg Oslo KF, BRE = Brann- og redningsetaten, SP = Samarbeidspartnere (eksempelvis fastlege, NAV, boligkontor, hjemmetjeneste, spesialisthelsetjeneste, m.m.)

Vedlegg 2: Kartleggingsskjema

Skjemaet⁹⁴ brukes for å kunne kartlegge brukers behov i forkant av vedtak på booppfølging. Husk at kun opplysninger som er nødvendige for å kunne vurdere om søker trenger booppfølging, skal kartlegges.

Navn:

Personnr.:

Adresse:

Aktuell situasjon:

Brukers ønsker/behov

- Hva trenger bruker hjelp eller støtte til?
- Hva er det viktigste for bruker at vi tar tak i?

Familieforhold/nettverk

- Sivilstand
- Barn (mindreårig, omsorgsperson for barn, samvær)
- Nettverk (familie, venner, dyr)
- Pårørende

Innvandrere/ flyktning

- Nasjonalitet
- Ankomst Norge
- Oppholdsstatus (kopi av oppholdskort)
- Kommunikasjon (tolk eller tilrettelegging?)

Bolig

- Folkeregistrert adresse
- Dagens bosituasjon (eier/leier/institusjon/UFB)
- Ev. husleiekontrakt (kontraktslengde)
- Tidligere boforhold
- Bomestring/ADL-ferdigheter* (hygiene i bolig)
- Naboskap
- Brann og sikkerhet (Geric-skjema 582 Brannvern sikkerhetssjekk for hjemmeboende)
- Internett

Helse og sosiale forhold

- Psykisk helse

⁹⁴ Skjemaet er basert på Alna sitt kartleggingsskjema i Oslostandard for rusfaglig arbeid. Det er bearbeidet videre ut fra innspill fra Programgruppen og Arbeidsgruppe for Tjenester i PRIOslo og ulike kartleggingsskjema fra bydelene Grünerløkka, Gamle Oslo, Sagene, St. Hanshaugen, Stovner og Søndre Nordstrand. Skjemaet kan tilpasses videre til bydelens behov, og i det kan det inkluderes samtykkeskjema for deling av opplysninger.

- Fysisk helse (hepatitt C)
- Seksuell helse
- Ernæring
- Rusmiddelproblemer
- Faste medisiner
- Tannhelse
- Begrensninger i hørsel og syn (ev. hjelpemidler, dysleksi, dyskalkuli)
- Personlig hygiene
- Vold og vold i nære relasjoner
- Spillavhengighet
- Førerkort

Økonomi

- Inntektskilde (ev. sluttdato ytelse)
- Forvaltning/verge
- Gjeld
- BankID og gyldig legitimasjon
- Kommunalt frikort
- Digitale ferdigheter (nettbank, Helsenorge.no, DigiPost)

Utdanning/arbeid/faste aktiviteter

- Hva har personen gjort tidligere og hva gjør personen nå?
- Behov for å finne arbeid/fast aktivitet/utdanning?
- Registrert som arbeidssøker? (oppfølgingsveileder?)
- Bruk av aktivitetshus eller lavterskeltilbud
- Interesser/fritidsaktiviteter
- Ressurser

Samarbeidspartnere/tjenestetilbud

- Kontaktperson/veileder i NAV
- Samtykkeerklæring (nei/ja, med dato til)
- Fastlege (kontaktopplysninger)
- Andre oppfølgingstjenester
- Spesialisthelsetjeneste
- Behandlingserfaring
- Fengsel (uoppgjorte saker, forestående soning, narkotikaprogram)
- Barnevern (egne, barn)

Livskvalitet

- Brukers vurdering av egen livskvalitet, vurdere livskvalitet på en skala fra 1-7

Vurdering

- Ev. samarbeidsavtale eller kriseplan?

- Behov for individuelt tilpassede tjenester/booppfølging/hjelpetiltak?
- Volds-/sikkerhetsrisiko? (forholdsregler i forbindelse med oppfølging og bosetting)

Faglig vurdering om behov og vilkår for IP er til stede:

- Vår vurdering ja/ nei:
- Om ja, fått tilbud?
- Ev. hvorfor nei?
- Aktuelt med ansvarsgruppe?

*** Mulige spørsmål knyttet til ADL-ferdigheter**

- Klarer å møte til avtaler
- Kan reise kollektivt dit man vil
- Pusser tennene hver dag
- Handler inn mat selv
- Tilbereder mat selv
- Går ut med søppelet
- Kan sette inn i oppvaskmaskinen
- Vasker hver uke
- Kan skifte sengetøy
- Kan skifte lyspære
- Kan følge husordensregler
- Henter posten i postkassen jevnlig
- Kan bruke digital postkasse
- Kan betale en regning i nettbank
- Kan bestille time hos fastlege
- Kan hente ut medisin på apoteket
- Administrerer medisinene selv

Vedlegg 3: Bydel Gamle Oslo, sikkerhetsrutiner fra 2020

Det er avgjørende at rutinen blir gjennomgått jevnlig. Alle ansatte på teamet skal kjenne rutinen godt.

Forholdsregler ved hjemmebesøk:

- Ved besøk til ukjente brukere: gå alltid to sammen.
- Ved hjemmebesøk skal brukerID, adresse, tidspunkt og lengde for besøk, samt hvem som eventuelt går med deg føres opp i kalenderen.
- Hvis nødvendig gi brukers telefonnummer til leder/kollega. Sjekk at nummeret fortsatt er riktig.
- Sjekk om bruker har besøk – passer det at vi kommer?
 - Hovedregel: Ikke gå inn hvis det er besøk. - Vi avslutter og går hvis det kommer besøk.
- Vurder formen til bruker. I noen tilfeller kan det være lurt å kontakte bruker på telefon i forkant for å sjekke dagsformen og høre om hen er klar for besøk.
- Ikke ta av deg skoene hvis du er usikker på bruker.
- Vær bevisst på hvor du setter eller plasserer deg i rommet. Ta et overblikk over boligen.
- Vær bevisst på hvordan døren låses, om det er nøkkel-, smekk- eller sikkerhetslås.

Hjemmebesøk med samarbeidspartnere

Vi informer samarbeidspartnere i forkant av hjemmebesøk dersom vi vet at det kan være sikkerhetsrisiko.⁹⁵ Sammen med samarbeidspartner gjør vi forberedelser i tråd med sikkerhetsrutinene. Ved rusbruk: Hvis bruker er overstadig ruset skal vi forlate boligen. Ved trusler/utagering/vold: Forlat boligen! Kontakt leder og politi hvis nødvendig. Før vi går inn i en bolig: Sikre at vi har oversikt over hvem og hvor mange som er i boligen. Vi går ikke inn hvis vi er alene og usikker på om det er trygt. Kontakt leder/kollega for å vurdere om hen skal komme til adressen eller bistå over telefon. Ved overdose: Ring ambulansen. Hvis bruker våkner etter behandling er rusen borte. Vær bevisst på at bruker kan være i dårlig form. Som hovedregel skal vi forlate boligen. «Vi går!»: Dersom vi oppfatter situasjonen som usikker, skal vi bruke avtalt tegn til kollega for å indikere at vi skal trekke oss ut. Uavhengig av hva kollegaen mener, forlater vi boligen umiddelbart uten diskusjon. Den ene kan eksempelvis ha observert at bruker sitter med våpen under bordet, eller ha en annen terskel for når man bør gå ved truende atferd.

Viktige telefonnumre

Disse MÅ være lagret på mobilen og være lett tilgjengelig. Eksempel på en telefonliste kan være:

- nærmeste leder
- kollegaer
- ambulansetjenesten
- brann og redningsetaten
- politiet
- politiet ved operasjonssentralen
- legevakt

⁹⁵ Byrådsavdelingen presiserer at booppfølger må vurdere taushetsplikten sin før det informeres.

- legevakt ved sosial og ambulant akuttjeneste
- akutteam DPS (distriktopsykiatrisk senter)
- vektertjeneste

Melderutiner

- Arbeidsdagen er ikke over før det er rapportert inn at alt er i orden. Det skal derfor meldes fra etter siste hjemmebesøk for å sikre på oppdraget er avsluttet. Dette må gjøres selv om avtalen er på et offentlig sted.
- Melding skal gis til leder med mindre annet er avtalt.
- Det skal meldes fra om avsluttet besøk uavhengig av hvor mange kollegaer dere er.
- Det skal også gis melding når oppdrag utenfor hjemmet/kontoret er avsluttet.
- Dersom leder ikke har fått tilbakemelding på slutten av dagen, skal den enkelte kontaktes.
- Dersom leder/kollega ikke får kontakt med deg ved arbeidsdagens slutt, må nødvendige tiltak vurderes, for eksempel kontakte politiet.
- Trengs hjelp under et hjemmebesøk skal leder/ kollega ringes. Avtalt kodeord, eksempelvis «KNUT», skal gis. Mottaker skal da øyeblikkelig ringe 112. Leder av tjenesten må også kontaktes.
- Ved teamleders fravær, skal det avtales hvem som skal fordele henvendelser, få beskjed om at oppdrag er avsluttet og være ansvarlig for å hente og fordele post.

Debrifing

Ved episoder som involverer vold eller trusler om vold skal leder sørge for at du umiddelbart blir skjermet fra andre oppdrag og får debrifing. Ingen skal forlate arbeidsstedet før dette er gjennomført. Kollegaene kan, hvis nødvendig, bli kalt tilbake på jobb. Ved alvorlige episoder skal det vurderes om videre oppfølging er påkrevet.

Det skal alltid skrives avvik og/eller skademelding i forbindelse med vold og trusler.

Det er viktig å fange opp usikkerhet eller utrygghet tidlig blant ansatte; forebygg gjennom godt forarbeide og håndteringsplaner.

Byrådsavdeling for arbeid,
integrering og sosiale
tjenester

Rådhuset
0037 Oslo